

Milla Karvonen

PsM, FM

Tays, nuorisopsykiatrian
vastuualue**Max Karukivi**LT, apulaisprofessori,
ylilääkäriTurun yliopisto ja Tyks,
nuorisopsykiatria**Kim Kronström**LT, psykiatrian ja
nuorisopsykiatrian
erikoislääkäri

Turku

Riittakerttu KaltialaLT, YTK,
nuorisopsykiatrian
professoriTampereen yliopisto,
lääketieteen ja
terveysteknologian
tiedekunta ja Tays,
nuorisopsykiatrian
vastuualue
vanhempi tutkija, Vanhan
Vaasan sairaala**KIRJALLISUUTTA**

- 1 Erikson EH. Lapsuus ja yhteiskunta. Jyväskylä: Gummerus 1982. (Alkuperäinen: Childhood and Society. New York: Norton 1950.)
- 2 Marcia JE. Ego identity and personality disorders. J Pers Disord 2006;20:577–96. DOI: 10.1521/pe-di.2006.20.6.577
- 3 Marcia JE. Development and validation of ego-identity status. J Pers Soc Psychol 1966;3:551–8. DOI: 10.1037/h0023281
- 4 Ferrer-Wreder L, Kroger J. Identity in adolescence: The balance between self and other. London: Routledge 2020.
- 5 Kroger J, Martinussen M, Marcia JE. Identity status change during adolescence and young adulthood: a meta-analysis. J Adolesc 2010;33:683–98. DOI: 10.1016/j.adolescence.2009.11.002
- 6 Branje S, de Moor EL, Spitzer J, Becht AI. Dynamics of identity development in adolescence: a decade in review. J Res Adolesc 2021;31:908–27. DOI: 10.1111/jora.12678

Viittaus:

Suom Lääkäril 2023;78:e36305

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Identiteetin muodostuminen ja sen eri osa-alueet nuoruusiässä

- Nuoruusikä on identiteettikehityksen aktiivista aikaa; tärkeitä identiteetin osa-alueita ovat koulutus, ihmissuhteet, seksuaalisuus ja sukupuoliuus.
- Läheinen suhde vanhempiin tukee nuoren identiteettikehitystä ja auttaa luomaan vastavuoroisesti palkitsevia, kehitystä tukevia ystävyyssuhteita.
- Epävarma identiteetti altistaa psykososiaalisille ongelmille, kuten masennusoireille ja antisosiaaliselle käyttäytymiselle.
- Identiteettikehitystä voi tukea keskustelemalla nuoren kanssa tärkeisiin elämänalueisiin liittyvistä arvoista, päämääristä, valinnoista ja toiminnasta.

SUKUPUOLI-IDENTITEETISTÄ on viime vuosina keskusteltu paljon, jopa niin, että identiteetin kokonaiskehitys ja muut osa-alueet ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Katsauksemme tavoite on esitellä nuoruusiän identiteettitutkimusta myös kokonaiskehityksen sekä muiden osa-alueiden kuin sukupuoli-identiteetin osalta.

Identiteetin muodostus on yksi nuoruusiän keskeisimmistä kehitystehtävistä. Nuorena muodostettu identiteetti luo pohjaa aikuisuuden identiteeteille (1,2). Yksilön identiteetti muotoutuu sekä sisäisesti että suhteessa muihin, tuo elämään jatkuvuuden tunnetta ja auttaa elämään arvojen ja päämäärien mukaista elämää.

Identiteetin muodostus on yksi nuoruusiän keskeisimmistä kehitystehtävistä.

Identiteetin kehitystä on mallinnettu niin psykodynaamisen kuin sosiokognitiivisen ajattelun teorioissa. Monet identiteettitutkimukset perustuvat psykodynaamisesta traditiosta edustaneen Erik H. Eriksonin teoriaan (1) ja James E. Marcian sen pohjalta kehittämään identiteettistatusmalliin (3).

Eriksonin mukaan suotuista identiteettikehitys käsittää siirtymisen identiteettihajaan-

nuksen tilasta, jossa vallitsee epäjohtomukaisuus tai epävarmuus itsen suhteen, kohti identiteettisynteesin tilaa, jolle taas on ominaista tunne minän jatkuvuudesta ja samuudesta. Synteesi tapahtuu etsinnän eli identiteettivaihtoehtojen kokeilemisen sekä sitoutumisen eli tiettyjen identiteettivaihtoehtojen valinnan kautta (3). Marcian identiteettistatusmallin mukaiset vaiheet esitellään taulukossa 1.

Lapsuudessa ja varhaisessa nuoruudessa tyypillisiä ovat omaksuttu ja selkiintymätön identiteetti, joista jälkimmäinen on pitkittyessään yhdistetty monenlaisiin haasteisiin eri elämänalueilla, kuten riskikäyttäytymiseen ja ihmissuhdeongelmiin (4). Marcian teorian mukaan ihanteellinen kehitysprosessi kulkee nuoruudessa selkiintymättömästä tai omaksutusta identiteetistä etsivän identiteetin kautta saavutettuun identiteettiin, jota sitten taas haastetaan ja muokataan erilaisten elämäntapahtumien yhteydessä pitkin aikuisuutta. Empiiriset tutkimukset tukevat tätä teoriaa (4), mutta yksilöiden välinen vaihtelu kehityksessä on suurta, eikä moni tavoita saavutettua identiteettiä vielä nuoruusiän aikana (5).

Sosiaalinen konteksti ja psykososiaaliset ongelmat

Perhe- ja ystävyyssuhteet ovat tärkeitä nuoren identiteettikehitykselle (6). Perheenjäsenten välinen läheisyys ja yhteenkuuluvuuden tunne sekä luottamuksellinen ja tukea antava keskusteluyhteys vanhempiin edistävät nuoren

TAULUKKO 1.

Marcian identiteettistatusmallin mukaiset identiteettikehityksen tilat

Omaksuttu identiteetti	Sitoutuminen ilman etsintää
Selkiintymätön identiteetti	Sitoutumattomuus ja haluttomuus pysyvyyteen
Etsivä identiteetti	Aktiivinen pyrkimys sitoutua, mutta kohteet ovat vielä epäselviä
Saavutettu identiteetti	Sitoutuminen etsinnän jälkeen

(3)

- 7 Becht AI, Klapwijk ET, Wierenga LM ym. Longitudinal associations between structural prefrontal cortex and nucleus accumbens development and daily identity formation processes across adolescence. *Dev Cogn Neurosci* 2020;46:100880. DOI: 10.1016/j.dcn.2020.100880
- 8 Penner F, Gambin M, Sharp C. Childhood maltreatment and identity diffusion among inpatient adolescents: the role of reflective function. *J Adolesc* 2019;76:65–74. DOI: 10.1016/j.adolescence.2019.08.002
- 9 Raemen L, Luyckx K, Palmeroni N ym. Trauma and self-harming behaviors in high school students: The mediating role of identity formation. *J Adolesc* 2021;92:20–29. DOI: 10.1016/j.adolescence.2021.08.004
- 10 Waterman AS. "Now what do I do?": Toward a conceptual understanding of the effects of traumatic events on identity functioning. *J Adolesc* 2020;79:59–69. DOI: 10.1016/j.adolescence.2019.11.005
- 11 Branje S. Adolescent identity development in context. *Curr Opin Psychol* 2022;45:101286. DOI: 10.1016/j.copsyc.2021.11.006
- 12 Klimstra TA, Denissen JJA. A theoretical framework for the associations between identity and psychopathology. *Dev Psychol* 2017;53:2052–65. DOI: 10.1037/dev0000356
- 13 Bogaerts A, Claes L, Buelens T ym. Identity synthesis and confusion in early to late adolescents: age trends, gender differences, and associations with depressive symptoms. *J Adolesc* 2021;87:106–16. DOI: 10.1016/j.adolescence.2021.01.006

kehitystä kohti saavutettua identiteettiä. Vanhempien oma vakiintunut identiteetti vaikuttaa nuoren identiteettikehitykseen suotuisasti, sillä tällöin vanhempi kykenee antamaan nuorelle sekä esimerkin että tukea tämän etsiessä identiteettiään.

Vaikka ikätovereilla ilmeisesti on vähäisempi vaikutus nuoren identiteettikehitykseen kuin vanhemmilla, kypsempi identiteetti auttaa solmimaan vastavuoroisia ja palkitsevia ystävyyssuhteita. Identiteetistään epävarmat nuoret taas ovat alttiimpia seuraamaan ikätovereita esimerkiksi päihdekäytössä ja antisosiaalisessa toiminnassa kuin kypsempään identiteettiin ehtineet (6).

Identiteetin kehittyminen liittyy myös keskushermoston kehittymiseen: hitaampi prefrontaalisen aivokuoren kehitys on liitetty epävakampaan identiteettikehitykseen, mutta identiteettikehityksen neurobiologisten korrelaattien tutkimus on vielä alkuvaiheissaan (7).

Traumaattiset kokemukset, kuten lapsuuden kaltoinkohtelu tai läheisen väkivaltainen kuolema, voivat hidastaa nuoren identiteettikehitystä tai lisätä identiteettihajaannusta nuoruusiässä (8,9). Traumatapahtumien merkitys nuoren identiteettikehitykselle ei kuitenkaan ole automaattisesti negatiivinen (10).

Epävarmuus identiteetistä on yhdistetty monenlaisiin psykososiaalisiin ongelmiin, kuten yksinäisyyteen, antisosiaaliseen käyttäytymiseen ja päihteiden käyttöön (11). Sosioemotionaaliset häiriöt (eli masennus, ahdistus ja syömishäiriöt) ovat yleisiä nuoruusiässä ja varhaisessa aikuisuudessa, jotka ovat myös aktiivisen identiteettikehityksen aikaa. Käynnissä oleva identiteettikehitys voi lisätä alttiutta sosioemotionaalisille häiriöille, ja toisaalta häiriöt voivat estää tai haitata identiteettikehitystä (12).

Identiteettihajaannus on yhteydessä lisääntyneisiin masennusoireisiin kaikissa nuoruusiän kehityksen vaiheissa (13) ja muodostaa yhden epävakaaan persoonallisuuden ydinon-

gelmistä (14). Tutkimus sosioemotionaalisten häiriöiden ja identiteettikehityksen yhteyksistä on vielä melko hajanaista, ja lisätutkimukselle on tarvetta (15).

Identiteetin eri osa-alueita

Nuoruusiässä ovat tärkeitä erityisesti koulutukseen ja ammattiin sekä läheisiin ihmissuhteisiin liittyvät identiteetin osa-alueet (15). Muita osa-alueita ovat esimerkiksi etninen identiteetti ja sukupuoli-identiteetti sekä vaikkapa urheilijaintiteetti, joka kuvaa sitä, missä määrin henkilö määrittää itsensä urheilijan roolin kautta. Osa-alueiden kehityksessä voi olla suuriakin yksilönsisäisiä eroja; esimerkiksi myöhäisnuoruusikäisen ammatillinen identiteetti voi olla jo vahva, mutta vaikkapa parisuhteeseen liittyvä identiteettikehityksen osa-alue vielä jäsentymätön, tai päinvastoin (6).

Identiteettikehityksen on ajateltu johtavan lisääntyvään integraatioon identiteetin eri osa-alueiden välillä myöhäisnuoruudessa (16). Yleinen identiteettikehitys voi kuitenkin tällöinkin selittää vain osan osa-alueisiin liittyvästä kehityksestä (17), joten on silti yhä tärkeää tehdä ero eri osa-alueiden välillä (11).

Perhe- ja ystävyyssuhteet ovat tärkeitä.

Koulutuksen saralla parempi opiskelumenestys on yhdistetty kypsempaan ja heikompi opiskelumenestys epävarmempaan identiteettiin (18). Identiteettikehityksen ja koulutukseen sitoutumisen kannalta arjen tunnekokemukset näyttävät olevan suuria elämäntapahtumia merkittävämpiä (11). Ystävien tuki on myös yhteydessä koulutukseen liittyvään identiteettiin (19). Ystävien vahvempi itsenäisyyden tukeminen todennäköisesti vähentää nuorten epävarmuutta ja päämäärättömyyttä suhteessa opintoihin (20).

Nuoren vahva etninen identiteetti puolestaan liittyy parempaan itsetuntoon, elämäntyytyväisyyteen ja koulutukselliseen sopeutumiseen sekä näyttää suojaavan syrjinnän vaikutuksilta. Etninen identiteettietsintä yksinään voi puolestaan voimistaa syrjintäkokemusten aiheuttamia negatiivisia tunnereaktioita (21,22). Vahva urheilijaintiteetti taas todennäköisesti suojaaa nuorta loppuunpalamiselta kilpailujen paineessa, mutta voi lisätä esimerkiksi masennusriskiä loukkaantumisten yhteydessä (23).

- 14 Goth K, Foelsch P, Schlüter-Müller S ym. Assessment of identity development and identity diffusion in adolescence - theoretical basis and psychometric properties of the self-report questionnaire AIDA. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health* 2012;6:27. DOI: 10.1186/1753-2000-6-27
- 15 Potterton R, Austin A, Robinson L, Webb H, Allen KL, Schmidt U. Identity development and social-emotional disorders during adolescence and emerging adulthood: a systematic review and meta-analysis. *J Youth Adolesc* 2022;51:16–29. DOI: 10.1007/s10964-021-01536-7
- 16 Albarello F, Crocetti E, Rubini M. I and us: a longitudinal study on the interplay of personal and social identity in adolescence. *J Youth Adolesc* 2018;47:689–702. DOI: 10.1007/s10964-017-0791-4
- 17 Vosylis R, Erentaite R, Crocetti E. Global versus domainspecific identity processes: which domains are more relevant for emerging adults? *Emerg Adulthood* 2018;6:32–41. DOI: 10.1177/2167696817694698
- 18 Pop E, Negru-Subtirica O, Crocetti E, Opre A, Meeus W. On the interplay between academic achievement and educational identity: a longitudinal study. *J Adolesc* 2016;47:135–44. DOI: 10.1016/j.adolescence.2015.11.004
- 19 de Moor EL, Van der Graaff J, Van Dijk MPA, Meeus W, Branje S. Stressful life events and identity development in early and mid-adolescence. *J Adolesc* 2019;76:75–87. DOI: 10.1016/j.adolescence.2019.08.006
- 20 van Doeselaar C, Meeus W, Koot HM, Branje S. The role of best friends in educational identity formation in adolescence. *J Adolesc* 2016;47:28–37. DOI: 10.1016/j.adolescence.2015.12.002
- 21 Yip T, Wang Y, Mootoo C, Mirpuri S. Moderating the association between discrimination and adjustment: a meta-analysis of ethnic/racial identity. *Dev Psychol* 2019;55:1274–98. DOI: 10.1037/dev0000708
- 22 Wantchekon KA, Umaña-Taylor AJ. Relating profiles of ethnic-racial identity process and content to the academic and psychological adjustment of black and latinx adolescents. *J Youth Adolesc* 2021;50:1333–52. DOI: 10.1007/s10964-021-01451-x

Sukupuoli-identiteetti nuoruusiässä

Sukupuoli-identiteettien monimuotoisuus on viime vuosina ollut näkyvästi esillä mediassa. Lähetemäärät sukupuoli-identiteetin tutkimuksiin korjaushoitotoivein ovat myös viime vuosikymmenen aikana lisääntyneet merkittävästi niin Suomessa kuin muuallakin (24). Sukupuoli-identiteetin tutkimuksiin korjaushoitotoivein hakeutuneiden nuorten keskuudessa ovat korostuneet biologisten tyttöjen osuus ja mielenterveyden häiriöt. Sukupuoli-identiteetin kehityksestä on kuitenkin vielä melko vähän tutkimusta (15).

Sukupuoli-identiteetin muodostuminen on teorioiden mukaan moniulotteista, monimääritelmällistä ja muutokselle avointa (4). Esimerkiksi Busseyn mallin (25) mukaan yksilön, käyttäytymisen ja ympäristön eri aspektit synnyttävät vuorovaikutuksessa sukupuoli-identiteetin ja vaikuttavat ajan mukana tuleviin muutoksiin sukupuoli-identiteetissä.

Erityisesti varhainen nuoruusikä on hormonaalisten, neurobiologisten ja ympäristöllisten muutosten aikaa, ja tämän vuoksi tutkijoilta onkin peräänkuulutettu nykyistä laajempaa ja moniulotteisempaa lähestymistapaa nuorten sukupuoli-identiteetin ja -kokemuksen arviointiin. Heitä on myös varoiteltu sukupuolen ilmaisen ja sukupuoli-identiteetin suoraviivaisesta rinnastamisesta tutkimuksissa (26,27).

Nuoren identiteetin tukeminen on tärkeää.

Mielenterveysongelmien korostuneisuudesta huolimatta sukupuoli-identiteetin tutkimuksiin korjaushoitotoivein hakeutuvien nuorten yleinen identiteettikehitys näyttäisi kypsyvän samassa tahdissa kuin ikätovereilla keskimäärin (28,29). Perheen tuki on myös erityisen tärkeää sukupuoli-identiteettiään pohtivien ja/tai sukupuoli-ahdistusta kokevien nuorten identiteetin muodostumisen ja henkisen hyvinvoinnin kannalta (30).

Sosiaalisen median vaikutus

Tutkimusten valossa sosiaalisella medialla näyttäisi olevan merkitystä nuorten identiteetin muodostumiselle, vaikka pitkittäistutkimukset puuttuvatkin. Sosiaalinen media voi niin tukea kuin haitata nuoren identiteettikehitystä (31–33). Digitaalinen aktiivisuus ja kompetenssi voivat tukea nuoren myönteistä

Identiteetin rakentumista edistävät:

Omien arvojen ja tavoitteiden pohtiminen ja tunnistaminen

Omien arvojen ja tavoitteiden toteutumista edistävien ajattelu- ja toimintatapojen tunnistaminen ja noudattaminen

Omien tavoitteiden saavuttamista hidastavien ajattelutapojen tunnistaminen ja käsitteleminen

Omien tunnereaktioiden ymmärtäminen ja tunnesäätelyn parantaminen

Henkilökohtaisen, perheen, suvun ja itselle tärkeiden ryhmien historian tunteminen

Oman elämän käännekohtien ja niiden merkityksen pohtiminen

- Negatiiviset tapahtumat voivat lamaannuttaa nuoren identiteettityöskentelyä ja kaventaa identiteettivaihtoehtoja

- Positiivisen näkökulman löytäminen negatiiviseen tapahtumaan voi kuitenkin vapauttaa tutkimaan mahdollisuuksia laajemmin

identiteettikehitystä (32). Erityisesti ikätoveri-
piirin ulkopuolelle jääneille nuorille sosiaalinen media voi tarjota mahdollisuuden merkittäväle identiteettietsinnälle ja -kokeiluille (34,35). Sosiaalinen media voi myös epäsuorasti edesauttaa identiteettikehitystä ikätoverien tuen ja suhteiden ylläpidon kautta (32,36).

Kykyjen ja menestymisen vertailu sosiaalisessa mediassa on yhdistetty identiteettiin liittyvään ahdistukseen, kun taas mielipiteiden vertailusta ei kyseistä yhteyttä löytynyt (33). Sosiaalinen media voi myös haitata identiteettikehitystä stereotyyppien vahvistamisen kautta, ja itsen eri puolien esittäminen lyhyissä kontakteissa voi vahvistaa identiteettifragmentaatiota (muistuttaa selkiintymätöntä identiteettiä) (31).

On myös vielä epäselvää, aiheuttaako netissä tapahtuva identiteettietsintä identiteettiin liittyvää hämmennystä vai ovatko hämmennyneet nuoret vain alttiimpia turvautumaan tällaiseen toimintaan. Mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi myös selvittää, johtaako tämä etsintä pidemmän päälle identiteetin kehitykseen vai kuvastaa se pidempiaikaisia identiteettiongelmia (31).

Joka tapauksessa sosiaalinen media on nuorille nykyään tärkeä kehitysympäristö. Nuorten kanssa työskentelevien olisi hyvä arvioida ikätoverien vaikutusta esimerkiksi nuoren arvo-

23 Edison BR, Christino MA, Rizzone KH. Athletic identity in youth athletes: a systematic review of the literature. *Int J Environ Res Public Health* 2021;18:7331. DOI: 10.3390/ijer-ph18147331

24 Kaltiala R, Bergman H, Carmichael P ym. Time trends in referrals to child and adolescent gender identity services: a study in four Nordic countries and in the UK. *Nord J Psychiatry* 2020;74:40–4. DOI: 10.1080/08039488.2019.1667429

25 Bussey K. Gender identity development. Kirjassa: Schwartz SJ, Luyckx K, Vignoles VL, toim. *Handbook of identity theory and research*. New York: Springer 2011;603–28.

26 Burke SM. Commentary: gender diversity and adolescent mental health – a reflection on Potter et al. (2020). *J Child Psychol Psychiatry* 2021;62:180–3. DOI: 10.1111/jcpp.13309

27 Berenbaum SA. Evidence needed to understand gender identity: commentary on Turban & Ehrensaft (2018). *J Child Psychol Psychiatry* 2018;59:1244–7. DOI: 10.1111/jcpp.12997

28 Haid-Stecher N, Fuchs M, Ortner N, Sevecke K. TransIdentität – Die Entwicklung der Identität bei transidenten Jugendlichen. *Prax Kinderpsychol Kinderpsychiatr* 2020;69:541–53. DOI: 10.13109/prkk.2020.69.6.541

29 Karvonen M, Goth K, Eloranta SJ, Kaltiala R. Identity integration in adolescents with features of gender dysphoria compared to adolescents in general population. *Front Psychiatry* 2022;13:848282. DOI: 10.3389/fpsy.2022.848282

30 Bhattacharya N, Budge SL, Pantalone DW, Katz-Wise SL. Conceptualizing relationships among transgender and gender diverse youth and their caregivers. *J Fam Psychol* 2021;35:595–605. DOI: 10.1037/fam0000815

31 Middaugh E. Media and adolescent identity development. Kirjassa: Hobbs R, Mihailidis P, toim. *The international encyclopedia of media literacy*. New Jersey: John Wiley & Sons 2019;1–7.

32 Mannerström R, Hietajärvi L, Muotka J, Salmela-Aro K. Identity profiles and digital engagement among Finnish high school students. *Cyberpsychology* 2018;12:article 2. DOI: 10.5817/CP2018-1-2

hin ja tavoitteisiin myös sosiaalisessa mediassa tapahtuvan vuorovaikutuksen valossa.

Lopuksi

Koherentti ja vakaa identiteetti mahdollistaa paremman toimintakyvyn eri elämänalueilla (11). Tämän vuoksi nuoren identiteetin tukeminen on tärkeää, kun hän hakee apua esimerkiksi opiskeluhuollon piiristä. Nykyinen nuorten mielenterveyden kriisi saattaa liittyä identiteettikehityksen vaikeuteen informaatioyhteiskunnassa (37).

Identiteettikehitys etenee identiteettityöskentelyn kautta. Siihen kuuluvat vaihtoehtojen ja mahdollisuuksien etsiminen ja kokeileminen, valintojen tekeminen ja valintoihin sitoutuminen (3,5). Identiteettikehityksen etenemistä voi arvioida ja samalla identiteettityöskentelyä tukea käymällä keskustelua nuoren arvoista ja hänelle tärkeiden arvojen mukaisista päämääristä, valinnoista ja toiminnasta ikätasoisesti relevantteilla elämänalueilla (tietolaatikko).

Nuoruusikäisille merkityksellisiä itsetutkimuksen alueita ovat esimerkiksi fyysinen olemus, vapaa-aika, perhe, ystävyys, seurustelu, mielihyvyyden muodostus, oma kehitysvaihe, itsensä tunteminen, tulevaisuus ja suhde normeihin ja rajoihin (38). Identiteetin osa-alueiden laaja-

alainen tarkasteleminen tutkivin mielin voi edesauttaa nuoren kehitystä myös sellaisella identiteetin osa-alueella, josta hänen on vaikea puhua.

Nuorten identiteettikehityksen tueksi on myös kehitetty spesifejä interventioita. Esimerkiksi etnistä identiteettikehitystä tukevalla kahdeksan tapaamiskerran ohjelmalla oli yhteys vähäisempiin masennusoireisiin ja parempaan itsetuntoon vuoden kuluttua toteutuksesta. Ohjelma sisälsi muun muassa tietoa peruskäsitteistä (kuten stereotyyppiä ja syrjintä), ryhmien sisäisistä ja välisistä eroista sekä aktiviteetteja, jotka auttoivat hahmottamaan syrjinnän historiaa ja omaa etnistä taustaa (39).

Erityisesti sukupuoli-identiteetin kehityksestä nuoruusiässä tarvittaisiin moniulotteista lisätietoa, jotta sukupuoli-identiteettiään pohjivat nuoret saisivat oikeanlaista tukea. Olisi myös tärkeää sallia nuoren pohtia identiteettiään rauhassa vailla ulkopuolelta tulevaa kiirehtimistä, leimaamista tai vastakkainasettelua. •

Kirjoittajien ilmoittama käsikirjoitukseen liittyvä rahoitus: Suomen Kulttuurirahasto, Tays 9AA022, 9X012

33 Yang CC, Holden SM, Carter MDK, Webb JJ. Social media social comparison and identity distress at the college transition: A dual-path model. *J Adolesc* 2018;69:92–102. DOI: 10.1016/j.adolescence.2018.09.007

34 Manago AM. Identity development in the digital age: the case of social networking sites. Kirjassa: McLean K, Syed M, toim. *The Oxford handbook of identity development*. Oxford, England: Oxford University Press 2015;508–24.

35 McInroy LB, Craig SL. "It's like a safe haven fantasy world": online fandom communities and the identity development activities of sexual and gender minority youth. *Psychol Pop Media* 2020;9:236–46. DOI: 10.1037/PPM0000234

36 Davis K. Young people's digital lives: The impact of interpersonal relationships and digital media use on adolescents' sense of identity. *Comput Hum Behav* 2013;29:2281–93. DOI: 10.1016/j.chb.2013.05.022

37 Kaltiala R. Nuoruus tuulijajolla. Kirjassa: Miten Suomi voi nyt ja tulevaisuudessa? Näkökulmia hyvin- ja pahoinvoinnin sekä kansantautien kehitykseen. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 6/2022. Helsinki: Paino Grano 2023.

38 Klym M, Ciecuch J. The early identity exploration scale – a measure of initial exploration in breadth during early adolescence. *Front Psychol* 2015;6:533. DOI: 10.3389/fpsyg.2015.00533.

39 Umaña-Taylor AJ, Kornienko O, Douglass Bayless S, Updegraff KA. A universal intervention program increases ethnic-racial identity exploration and resolution to predict adolescent psychosocial functioning one year later. *J Youth Adolesc* 2018;47:1–15. DOI: 10.1007/s10964-017-0766-5

SIDONNAISUUDET

Milla Karvonen: Apuraha (Suomen Kulttuurirahasto), työsuhde (Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, osa-aikainen tutkijan työsuhde 1.9.2020–31.1.2023).

Max Karukivi: Asiantuntijalausunto (Valvira), lisenssitulot ja tekijänpalkkiot (Kustannus Oy Duodecim, WSOY).

Kim Kronström: Ei sidonnanaisuuksia.

Riittakerttu Kaltiala: Apurahat (Tays VTR-rahoitus, Wihurin säätiön hankeapuraha, Suomen Kulttuurirahaston hankeapuraha: tutkimushankkeen osat ja tutkijoiden palkat/apurahat), työsuhteet (Tays: alaikäisten sukupuoli-identiteetin tutkimuksista vastaaminen, Tampereen yliopisto: tutkimus), luentopalkkiot (Kys, Oys, Skooppi ry).